

Rohlf's), sinó també a una zona separada dins el Centre i E. de França (Lorena, Valònia, Picardia) així com al suís al. *luft*. En el nostre domini lingüístic, la registrem pertot, fins a Mallorca (*D'Amen.*), i als parlars del migjorn valencià (*Collaet de l'Aire* a la Torre de les Maçanes), i fins a les Marques d'Aragó (la Granja d'Escarp, Viles del Turbó, Vall de Benasc a Cerller), i endins de l'Alt Aragó (Bielsa, 1964). (*Caminar o moure's*) d'*aire* 'de pressa, llestament', força usat per Verdaguier (ja *Atlàntida* vi, 12b, original de 1877; i vi, 53d, en el primer esborrall, de 1867).³ En *l'aire* s'ha tornat en català sinònim de 'cap amunt', que ja observem en el S. xvii en el Pseudo-Boades, quan indica situació («se'n veyé en l'ayre, de sobre Girona, una creu vermella», 128), i en Lacav. (1695) quan indica direcció (*tirar una mosquetada en l'ayre*). D'aquí em sembla haver-se extret la frase avui freqüentíssima a mig aire de la muntanya, que per tant no cal creure que pugui venir del ll. AGRUM o AGER. La locució a l'aire tan típica dels parlars rossellonesos (l'Anoto, p. ex., a Perpinyà i fins als Angles de Capcir i en particular a molts pobles vallespirencs, St. Joan de Pla-de-Corts, Montalbà, Bellpuig) vol dir 'pel que es veu, pel que sembla', 'segons sembla pel que diuen', 'es veu, deu ser ---' («a l'aire això és així») que *AlcM* (d)no entén pas bé. *Trencar l'aire*: «una vanitat de criatura mal pujada, que constituïa el fons de son caràcter; mentres aquesta no 'n patia, tot anava bé: més, desgraciat de qui li trencava l'aire!», M. Vayreda, *Sang Nova* (I, xiii, 95).

Especialment en la llengua medieval sembla pendre un sentit com de 'llibertats platxerioses': «pus que així és que nosaltres jamés no-ns volem donar a penitència, ne a neguna pena, per satisfèr a N. S. Déu de nostres peccats, ans nos donem aytant de plaer e ayre con nós volem; per tal, lo piadós --- Senyor, per ço que no-ns perdam per nostres peccats, retrau-nos de fer mal, he torna-ns a sí mateix donant-nos tribulacions», Eiximenis, *Ll. de les Dones*, cap. 176, 125v2; «lo foll qui-s partex de Déu e-s dóna a servir lo món, per l'ayre de son cors», *Fill del Senescal d'Egipte*, *NCL*. XLVIII, 162.

Tot això, doncs, em sembla que encara es pot explicar, en definitiva, partint d'ÀER; però quan un bon amic de Camprodon m'escrivia: «he encapçalat la carta --- anomenant-lo amic, i --- és que l'hi considero, i significa que pot disposar de mi i de casa meua *als seus plaers i aires*» (carta de 1969) vénen ganes verament de preguntar-se si ací tenim un desenrotllament de la idea eiximeniana de «nos donem tant d'*aire* com volem» o hi tenim l'oc. ant. *aizes* 'comoditats' (ADJÀCENS); de fet *aire* com a variant fonètica d'*aize* es documenta en dos trobadors del S. XIII, un de Beziers, i dos exemples en el narbonès Guiraut Riquier (*PSW* I, 39). Aquest origen és encara més evident en els usos de *desaire* que comento infra.

En fi, una menuda expressió del valencià d'Alberic, que estalviaria l'ús del *panquemao* manxec i castellà: «industria que ha hecho famoso el nombre de Alberique son los célebres panquemados o *pa d'ayre*»

(Sarhou, *GeogrGralRVal.*, p. 80).

DERIV.: *Airada* [Verdaguer, *Atl.* vi] (que espt. és 'torticolí', p. ex. a Àreu i a Tor de Vall Ferrera, i certament a molts altres llocs). + *Airatge* 'corrent habitual de vents': «una barriada de cases que rebran l'~ del Montseny: alguna vegada a l'hivern se'l miraran tot ell cobert amb mantell blanc», escrivia a Malgrat el vell amic J. Caralt (1964). *Airegada*. *Airejar* [-r-se, Belv.]; *ayrejar* apareix ja en el S. xiv en el llgd. meridional de l'Elucidari (*Rayn.* II, 30) i avui és viu en llgd., carcinol, gc. i bearnès (*TdF* s. v. *eirejà*); *airejós* (Lab. 1839; *DAG.*) *Airet* (Bosch de la Trinx., *Records*, 170). + *Airillon* benasq. ('vent gelu'): *ja un airillon que talle* (Ferraz, p. 19). *Airina* andorrà, *BDC* II, 76.

Airivols [1660, *DTO.*: «aereus»]: en ús vigorós des de princ. del S. xix en literatura: «las senyoras que ballavan --- vestien de dominó, trage que no dexava de caure'ls molt bé, i més si eran bonicas o ayrosas de cos», Maldà, *Excursions*, p. 168; «Arnaldó ab plaher retrau / dels sarrahins manta usansa / --- y tanta trova plasant, / tan bell so y ayrosa dansa», Milà F., *Arnaldó de Baseya* (*O. Cat.*, ed. Gili, p. 313, v. 50); amb el negatiu: de què ploreu filla? / --- prou ho sabeu vós, / que m'havau casada amb un *malayrós*, / que me fa llevar-me molt abans del jorn, / em fa cercar aigua amb uns corbeions», Milà, *Romillo.*, 280.10.

Airivol (només *DFA.*, no *AlcM*). *A desaire* 'per mal cap, malament' [S. XIII]: «bé valgra més, dix l'emperayre / que ara com va, a *desayre*: / senyor era del regnat / e ara és traydor provat», *Set Savis*, v. 1662; «conqués lo regne de Mallorques, e-l tolch a sarrahins, ab molt d'afany que -n soferí ell e ses gents, axí per batalles, com per *desayre* de viandes, com per malalties», Muntaner, 16; com es veu, sobretot pel segon d'aquests exemples, encara que relligat amb *aire* per la nostra llengua, això constitueix un manlleu de l'oc. ant. *desaize* (que ja més enllà dels Pirineus algun cop es converteix en *desaire*): «manque, di-sette; gêne, incommodité; calamité, dommage; obstacle» (*PDPF*), negatiu de *aize* 'proximitat' = fr. *aïse* ADJÀCENS; cf. el camprodoní *aires* que he citat a dalt, car Muntaner usa també el positiu a *son aire* amb el valor del fr. à *son aise*: «jo havia feta fer una anda en què havia l'infant, e anava a *son aire*, e la dida» (durant el viatge de l'Infant de Mallorca des de Tarragona a Perpinyà, § 269, Casac. VII, 57.25). Freqüent encara més en Desclot: «leu és de dir a vós que passem lo coll de Panissàs, e vós que stiguats en vostra tenda a gran *ayre*», «lo rey de França nos à trameses assí a vós, cor éll non és bé a *ayre* de parlar ab nuyl hom» [= fr. *bien aise*], §§ 145, 109 (*NCL*. IV, 163.11, 11.3, i de nou, encara, v, 8.6, 61.20).

L'altre sentit es manté en tots els exs. medievals que aplega l'*AlcM*, llevat només el participial de Jaume Roig: «ben adreçat: / un peu calçat, / altre descalç, / gipó al falg, / tot squinçat, / ben *desayrat* / e sens camisa», *Spill*, v. 870; en aquest sentit deu ser derivat de *aire* el verb *desairar* («despicere, pro nihi-